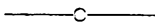

Volnost, rovnost, bratrství.

Napsal

P. Jiří Freund,

C. SS. Red.

Se svolením spisovatelovým přeložil

Jos. Fr. Rejzek.

== V PRAZE 1897. ==

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franci.

Original je approbován knížecí arcibiskupskou konsistoří v Praze
dne 6. září 1896

a představenstvem Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele ve Vídni
dne 10. září 1896.

PŘEDMLUVA.

Skoro za každé doby působila jistá slova na lidstvo podivnou silou. Fráze, hesla a průpovědky mají zvláštní moc. I za našich dnů stojíme pod kommandem takových slov. Zvláštní přitažlivost mají slova: »volnost, rovnost, bratrství«. Vyhazují je proti křesťanství, proti katolické církvi, jakoby byla nepřítelkyní této krásné trojice: volnosti, rovnosti a bratrství. Při tom se ale církvi velice křivdí. Ona není jejich nepřítelkyní, nýbrž právě naopak, nejprvnější a nejpřednější jejich pěstitelkyní. Papež Pius IX. řekl: »Dejte slovům zpět jejich pravý význam«. My bychom mohli říci: »Dejte slova tomu zpět, komu jejich pravý význam náleží«. Volnost, rovnost a bratrství náleží katolické církvi; jí byl tento její majetek uloupen, a teď se chlubí nepřátelé její cizím uloupeným zbožím a pravou majitelku haní. To ale ve věci ničeho nemění. Pro nepoctivého držitele není žádného vydržení právních let.

Toto jednoduché, populární pojednání pochází z lásky k pravdě a k sv. katolické církvi.

VOLNOST.

Volnost — svoboda! zlatá to slůvka! Jakoby do zlata zasadil stkvostný drahokam. Vše miluje volnost. Pták v povětří, ryba ve vodě, lev v poušti jsou a těší se volnosti. I člověk je svoboděn, více než ostatní tvorstvo, nad něž svou bytostí tak znamenitě vyniká. Ať i on se těší ze svého bytí, ať se těší volností jako všichni tvorové!

Uvažujeme-li lidskou přirozenost, rozoznáváme na člověku čtveru volnost: rozumovou, mravní, občanskou a společenskou. Každé z těchto čtyř je katolická církev jistou záštitou a podporou.

1. Rozumová volnost nesmí se rozuměti tak, že člověk smí mysliti, co se mu uzdá. Obecné přísloví: »Z myšlének se neplatí«, není ani dle lidského ani dle božského práva. I v čistě novodobém zákonodárství vyžaduje se při pojmu »zločin« zlá vůle, tedy i zlá myšlénka; kde není zlé vůle, tam není také zločinu. Lidské právo trestá tedy jen zlou vůli, jež je následkem zlé myšlénky. Z myšlének se tedy někdy přece platí. Tím více se platí z nich u Boha, který jen na srdce hledí. »Dominus intuetur cor — Pán prohlédá srdce.«

Člověk nemůže mysliti co by chtěl. Nemohu přece mysliti, že $3 \times 3 = 5$, že není kruh kulatý, že má rostlina rozum, že město Řím vůbec není na světě. Rozum je omezen jistým pravidlem, jímž se řídití musí, jako magnetická střelka se řídí severem. Poznání tohoto pravidla, směru, zákona, a láska k poznanému je vznešenou volností rozumu. Toto pravidlo je pro rozum pravda.

Každé poblouzení je osudným. Porovnal bych je s maličkou sněhovou koulí, jež se kulí se hřebene vysoké hory, pokryté sněhem. Kutálí se níže a níže, stává se větší a větší, až je z ní lavína, která vyvrací stromy a odnáší domy. Nejosudnější poblouzení je tam, kde je nejnemnější a nade všecko povýšenou věcí pravda. To je blud náboženský. Chceme-li věděti, v jakém zoufalém poblouzení, co se týče náboženství, byl starý svět, ptejme se jen Isaiáše, nebo sv. Pavla, anebo třeba i světských spisovatelů z oněch dob. Vzávali jako boha kus dřeva a uctivali jako bohy hvězdy, zvířata, jako n. př. býka, draka, hada. Lidské ohavy povýšili za bohy. Zosobovali neřesti a přinášeli jim oběti. Tu přišel Ježíš Kristus, zakladatel našeho náboženství a osvobodil rozum z pout tohoto děsného poblouzení. Jeho filosofie jest: Jeden toliko Bůh. Bůh je ve třech osobách, nejvyšší dokonalý, moudrý, svatý, spravedlivý, milosrdný a věčný. Bůh je tvůrce celého světa. Člověk je synem Božím, jehož se Bůh ujal, jehož stvořil pro to, aby Boha miloval zachovává příkázání boží. Cílem člověka je věčné blaženství. Kdo však příkázání božích nezachovává, toho stihne věčný trest. — Byli ovšem mezi pohany učení muži; Plato poznal, že je jeden Bůh, tušil, že jsou tři Osoby, ale svou moudrost sdělil jen několika vyvolencům, a když umřel, zanikla jeho filosofie ve troskách stoicismu a epikureismu (pýcha a smyslnost). Ježíš se obrátil na všechny lidi. Tajného učení jen pro své vyvolence neznal, on volal: »Pojďte ke mně všichni«. Jeho učení nekleslo v hrob zapomenutí, nebylo lidskou pýchou zničeno, nebylo smyslností rozdupáno. Učení své odevzdal církvi, jež je neporušené zachovává a lidstvu opět a opět podává. Tak zbavil Ježíš rozum lidský osudného poblouzení a dal mu světlo pravdy, a učinil tak rozum lidský šťastným. S Ježíšem a ve jménu Jeho činí tak Jeho církve. Ona je podporou rozumové volnosti. Kdo se od církve odloučí, zapadne pojednou do tmy domněnek, brzo se ocitne ve

zmatené směsici, z níž se jinak nedostane, leč obrátí-li se k církvi, útulku svobody.

2. **Mravní volnost** nezáleží v tom, že člověk může jednati dle svých pudů, rozmarů a choutek. Z toho by povstala nejbohaprázdnejší libovůle. Brzo by se lidstvo samo zničilo a společnost lidská by se musila sama ukrutně rozsápati. Mravně volný je ten, kdo své náruživosti přemáhá, kdo po ctnosti touží zachovávaje příkázání boží, kdo miluje Boha. Náruživosti jsou tyrani vůle, jejich vláda je otroctví. Kdo otroctví tomu propadne, tomu se vede hůře, než kdyby mu byly údy na mučidle trhány. Náruživosti ovládati jest větší obtíž, než ovládati národy. Petr Veliký chtěl, jsa podnapilý, probodnouti svého oblíbence Leforta. Nazítrí se styděl, rka: »Ach, já ubožák! Ruskem vládnouti dovedu, sám sebou však nikoliv.« Sama sebe přemoci je slavnější, než vyhráti bitvu. Co neštěstí způsobí náruživosti! Uloupí člověku pokoj s Bohem, pokoj se samým sebou a pokoj s lidmi, Rozruší štěstí duše, jsou příčinou neustálých, trpkých výčitek svědomí. Uloupí člověku zdraví a často i život. Je to bída! Kdo nás zbaví toho tyranství? Opět jen křesťanské náboženství, katolická církev, neboť ona učí, co platí ctnost. »Se mnou« — s ctností — »je bohatství, a sláva, zboží nádherné a spravedlnost; neboť lepší jest ovoce mé než zlato a kámen drahý, a úrody mé než stříbro výborné«. (Přísl. 8, 18, 19.) Kdosi chválil Alfonse V. aragonského, že prý je synem královým, královým synovcem a bratrem krále; na to odpověděl Alfons lichotníkovi: »Všecko, proč mne tak vynášíš, nepovažuji za nic, poněvadž to patří mým předkům a ne mně, u mne platí jen ctnost«. Tento král řekl pravdu, a dobře činil, že si ctnosti více vážil nežli všeliké cti a než všelikých jiných statků; neboť jenom ctnost je pravé, trvalé a blažící dobro. Církev staví nám před oči ideály, jimiž nás povzbuzuje, abychom po ctnosti toužili. Řekům ukradli zlaté rouno. To by bylo málo bývalo, aby byli jen ztráty

želeli a zvědévše, kde rouno je, na cesty se vydali, v těžkých bojích rouna opět dobyti. Hrdinové šli do boje, a jich vznešený příklad lákal tisíce a tisíce za sebou. Naše zlaté rouno je ctnost. Její zlodějkou je náruživost. Proto musíme povstati a musíme ctnost náruživosti urvati. Vznešené ideály máme před sebou. Předě všemi Ježíš Kristus sám volá na nás: »Sequere me! Pojď za mnou!« v zapírání sama sebe, v odevzdanosti do vůle boží, nepodmínečné lásce. Potom máme nesčetný zástup svatých mužů, žen, mládenců, panen, mučeníků, kteří v boji za ctnost život ztratili, vyznavačů, kteří udatně léta a léta bojovali, až zvítězili. Pro nás platí: »Avorum respice mores« — hleď na ideály a dej se zmužile do boje. Poněvadž však boj s protivníky naší mravní svobody je příliš těžký, dává nám církev spolubojovníky, kteří nám vítězství zaručují, chceme-li jen bojovati. S námi a za nás bojuje Bůh. Modlitbou dosáhneme jeho pomoci. Kde bojuje Bůh, tam je vítězství. »Si Deus pro nobis, quis contra nos? Bůh-li s námi, kdo proti nám? Jak šťastni jsou ti, kteří sami sebe, t. j. své náruživosti přemohli! Jsou svobodni, podobají se králům, kteří vládnou nad věrnými poddanými. Mravní volnost aneb svoboda je štěstím a radostí. Když se ptali Sokrata, má-li perského krále za šťastného, odpověděl: »Vždyt nevím, jak je moudrý a ctnostný.« Dobře odpověděl! Vždyt přece

Ctnost a radost
jedna jde s druhou,
spojeny jsou
nebeskou stuhou.

3. Církev Kristova je podporou i občanské neboli politické volnosti. Nikdo nemůže jménem volnosti žádati, aby nebylo žádných představených a žádných poddaných; Bůh chce, aby lidé živi byli mezi sebou. V ojedinečnosti je zárodek smrti. Žádný člověk nemůže

bez cizí pomoci obstáti; hmotné, tělesné, duševní, mravné a vůbec celé blaho člověka prospívá jen v pospolitém životě a ve vzájemném si pomahání. Pospolitosť je jednota v mnohosti, sloučenost mnohých. Slučujícím principem je zákonná moc. Jako je potřebí společnosti, tak je potřebí i zákonné moci, jež je nositelkou jednoty mnohých. Bez zákonné moci je jen bezvládní a zápor. Musí však zákonná moc šetřiti svobody poddaných. Nesmí si však zákonná moc osobovati všemocnost, nesmí snad jednati dle osobních choutek a rozmarů, nesmí považovati lid za hříčku svých vášní, nebo tyranisovati, jako by se neměla komu zodpovídati. Za časů římského císařství neměl lid o pojmu politické volnosti ani potuchy. Vladaři vládli jako divocí vášnivci, a národové si to dali líbiti. Proto mohl Kaligula říci: »Oderint me, dum metuant — ať si mě nenávidí, jen když se mě bojí«. — Bojí se jako pes karabáče, jako osel ostnu! Proto mohl jiný zuřivec říci: »Utinam omnes cives unum caput haberent — kéž by měli všicki občané jen jednu hlavu« — snáze by se ta jedna dala utíti. Zuřivec Nero zabil svého učitele, svou matku, svou hodnou choť Oktavii — co činil senát? Ozval se snad jen slovem? Ne. Avšak přece! Jako dík za tyto šlechtné činy ještě mu přinášel oběti. Císařové římstí neostýchali se ani dost málo a sami se zanášeli do seznamu bohů a tak věncili své nešlechtnosti ještě jakousi svatozáří. Křesťanství přineslo národům volnost. Ono učí, že je zákonná moc něco povyšného, avšak nikoliv bez odpovědnosti. Zákonná moc je částicí božství, abychom mluvili obrazně. Poněvadž není Bůh mezi námi viditelným a poněvadž přece viditelně vládne, přenesl svou moc na lidskou zákonnou moc. Tím má pozemský vládce vznešenost, jež mu pojišťuje úctu a poslušnost poddaných. Z této hodnosti se musí ale také zodpovídati. Není samovládcem, nebo tyranem, on má nad sebou pána a tím je Bůh. Bůh ho bude souditi jako každého jiného člověka — ba ještě přísněji, neboť: »Po-

tentes potenter judicabit — vládce bude přísně souditi.«
 »Dej Bohu, což božího jest«, volá na ně Ježíš Kristus. Cti lidskou důstojnost u každého i u toho nejnepatrnějšího, šetři lidských práv a pamatuj, že lidé nejsou pro tebe, ale ty pro lidi. Pomoz jim svou zákonnou mocí, aby žijíce v míru, těšiti se mohli časnému blahu a aby tím snáze věčného blaha a určení dosáhli. A také nikdy neměli národové více volnosti, než za dob, kdy mohla církev bez překážky svou činnost rozvíjeti.

4. Konečně podporuje církev i společenskou (socialní) volnost tím, že chrání slabšího před útisky silnějšího. Brennus obléhal r. 387 Clusium. Tu poslali k němu Římané posly otázat se: »Rci nám, jakým právem jsi vpadl do našeho území a jakým právem obléháš naše město?« On odpověděl posměšně: »To právo mám na ostří svého meče.« Jinými slovy: Násilí je právo. Násilí se o nic nestará. Ono ustoupí před větším násilím. Pěstní právo! Pohanství neznalo právých pojmů o Bohu, člověku, ctnosti a právu — panovala jenom pěst. Proto byl slabý otročen a šlapán. — Tu vidíme na předním místě ono strašné zařízení — otroctví. Římané říkali otrokovi mancipium. Otroek byl jim věcí, náčiním, nástrojem pro práci, předmětem libovůle. Beztrestně krmili v rybníku ryby masem vykrmených otroků. Církev bojovala už od pradávna proti této hanbě člověčenstva. Bez počtu je nařízení papežů, kteří osobní volnosti neb svobody každého hájili. Pius II. mohl říci: »Díky Bohu a svaté stolici, že jeho otroctví žádný národ v Evropě už nehyzdí.« Také slabá žena měla za vlády pěstního práva bídný osud. U asijských národů mohla býti zardoušena. U Indů musila na hranici, zemřel-li její muž; nesměla déle žíti než její muž. Ještě dnes pracuje u divochů jen žena, muž ji koupí, aniž by se jí ptal, chce-li býti jeho. Osud žen u Turků není o nic lepší. Křesťanství ctí ženu. Jako muž si svobodně ženu vyvolí, tak i žena činiti může; muž s ní nesmí nakládati jako s otrokyní, ona je mu »pomocnicí«

a věrnou družkou života. On ji musí milovati tak, jako sebe, jako Kristus miluje církev. Jaké cti a důstojnosti se dostalo ženě Pannou Marií, matkou Ježíše Krista, matkou boží! — Nejslabším tvorem je dítě. Za dob pohanství byl život dítěte vydán rozmaru muže. Líbilo li se mu, mohlo zůstat na živu, nelíbilo-li se mu, musilo zahynouti. Bylo odhozeno, na holé skaliny položeno a vydáno úpalnému horku slunečnímu. Křesťanství chrání život dítěte ne teprv snad, až když přijde na svět, nýbrž už před narozením. A jak se ujímala církev chudých, jež chránila pokaždé před vydíráním boháčů? (Srov. bratrství). Co je jen papežských nařízení, jimiž zakazovali lichvu. Co je jen církevních trestů, jež byly vysazeny na utlačování chudých. Spravedlnost a láska jsou hesla, za nichž církev působila; a ona také jejími hesly na věky zůstanou. Za našich dob je všude plno sociálních zmatků. Společenská volnost je ničena největším vydíráním. Kapitalism nezná jiného práva, než právo na ostří meče — pěštní právo. On myslí jen na sebe. Jeho Bohem je zlaté tele, jemuž přináší za obět svobodné a zajištěné živobytí svých slabších spoluobčanů. Proti tomuto modlářství, které se už ani neostýchá i lidské oběti přinášeti, pozdvihla i za našich časů neohroženě a důrazně svého hlasu svatá církev. Lev XIII. je dělnickým papežem. Okružní list »De munere opificum« je poukázkou na volnost pro vyděděné. Kéž by jen národové a státy tento okružní list četli, studovali a jím se řídili! Společenské volnosti by bylo pomůženo.

Jak pravdivě a případně nazývá sv. apoštol Jakub křesťanství »lex libertatis — zákonem volnosti!«

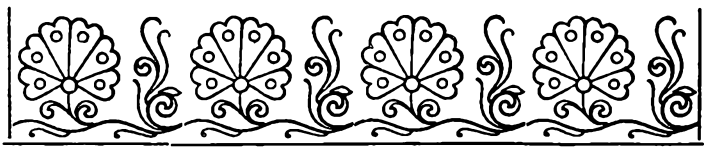

ROVNOSTĚ.

Sotva je na světě za našich dob slova, jež by větší úlohu hrálo, než »rovnost«. Sotva se také ale jiného slova tak příliš zneužívá jako právě tohoto. Najdeme je v knihách, jež mají nádech veliké učenosti, v přečetných pojednáníčkách také. O rovnosti blouzní liberální větroplach, darmošlap a anarchista. Často se žádají jménem rovnosti největší bláznovstva a nesmysly.

1. Říká se: »Všichni lidé jsou si rovni.« Tato věta, jak jsem ji napsal, není správná. Naprostá rovnost lidí není úmyslem božské prozřetelnosti. Ať se kamkoliv obrátíme, všude vidíme pestrou rozmanitost, z které povstává, třeba bychom i jednotu pozorovali, velkolepá krása a pořádek. Podívejme se jen na hvězdnatou oblohu. Hvězda se liší od hvězdy leskem, velikostí a pohybem. Prohlédněme říši nerostů, rostlin a živočišstva; i tu je rozdílností bez počtu; co tu druhů, čeledí, tříd, odrůd a jedinců. Ani jeden strom není jako druhý, ani list není roven listu jinému; pták není roven ptáku, kůň není roven koni. A tak to asi chtěl Bůh učiniti i s pánem přírody — člověkem. Při vši podobnosti je přece rozdílnost. Rozdílnost nadání, povahy, ctnosti, neřesti, rozdílnost postavy, rozdílnost těla. A tak je každý jinačí. Také ani není možno docíliti naprosté jednoty. Jak pak asi? — To bychom musili buď zůstatí vždy novorozeňátky. anebo by musili všickni lidé přijíti na svět hned dospělí, anebo by musili býti vetchými starci. Tím by se ale přece ještě rovnosti ne-

dosáhlo Všichni by musili míti stejné nadání, toto nadání by musilo býti stejně vzděláno, konečně by musila přestati různost pohlaví! A přece by potom ještě byly rozdílnosti! — Je to také veliké štěstí pro nás a je to znakem božské moudrosti a dobroty, že rozdílnosti jsou, sic bychom nemohli rozeznati otce od matky, známé od cizích, přátele od nepřátel, ba i ve vlastní osobě bychom se mohli mýlit! Proto také nemluví trochu rozumnější lidé o naprosté rovnosti, a chtějí rovnost všech lidí, pokud se týče hmotného majetku.*)

Tento požadavek není podle lidské přirozenosti, je proti obyčejům a zkušenosti národů a není dle úmyslů božích. Kdyby dnes byl veškeren majetek rozdělen, a kdyby každý po nejpřesnějším vážení a dělení stejný podíl dostal, byly by druhý den už zase rozdílnosti. Potřeby lidí jsou rozdílny; ten potřebuje méně, onen více. Když méně potřebný svůj zbytek nebo přebytek jinému dá, potom má tento už více než jeho dárce. Také jsou veliké rozdílnosti mezi lidmi v ohledu mravním. Někteří utrácejí, jiní lakotí, jiní spoří. Marnotratník je třeba obžercem nebo hejřilem, všecko probije, lakomec si ničeho nepřeje a jen hromadí majetek. Dějiny vypravují, že soukromý majetek je tak starý jako lidské pokolení. Kain a Abel měli soukromý majetek. Taktéž Abraham, Isak a Jakob; společenské předpisy, jež Mojžíšem Israelitům dány, mají za podklad soukromý majetek, a čím vyšší kultura, tím vyvinutější jsou zákony o majetku. Protivné snahy, totiž odstranění soukromého majetku se nikdy nezdařily, aneb netrvaly dlouho. Ježíš Kristus nekáral farizeje proto, že měli soukromý majetek, ale proto, že ma-

---

*) Rovnosti se má dle některých dosíci odstraněním všeho soukromého majetku (positivní společné majetnictví), dle jiných odstraněním všeho majetku vůbec (negativní s. m.). Přívrženci pozitivního s. m. se dělí na ty, kteří společné majetnictví jenom na výrobky omezují, a ty, kteří vůbec žádného soukromého majetku nepřipouštějí

jetku toho nespravedlivě nabyli, aneb majetek svůj hříšně t. j. lichvou, utlačováním, vykořisťováním množili. Má soukromý majetek i mnohé výhody, o nichž se zde nechci rozepisovati. Jen to zde musíme ještě vytknouti, že »rovnost«, jak o ní tito lidé mluví, ničím není než jen slovem, slovem, které buď nic neznamena, aneb znamená-li přece něco, je to spíše sladký, bláznovský sen, než skutečnost a pravda.

2. I katolická církev mluví o rovnosti lidí — ale ne v tom smyslu, jako by si všichni lidé byli naprosto rovni, ani ve smyslu těch, kteří by odstraněním majetku rádi zavedli majetkovou rovnost, nýbrž ve vyšším, jediném pravém smyslu. Katolická církev učí:

Všichni lidé mají stejného nejvyššího pána, tím pánem je Bůh. Bůh není tyran, který snad ukrutně a libovolně, nespravedlivě vládne; není sobec, který s výše nebes o nic jiného se nestará, není stranník, který svou přízni jen tak řečené šťastné obdařuje — on je tvůrce a pán všech. Ba on je ještě více — on je Otec všech! Ježíš Kristus nás naučil se modliti: »Otče náš«. On řekl apoštolům před svým odchodem: »Jdu k Otci mému, k Otci vašemu.« Týž Otčenáš se modlí chudás i bohatec. Táž prozřetelnost je pro všecky. »Já pravím vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vstávat na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé«. (Mat. 5, 45.) Ano, pro všecky svítí slunce, pro všecky je déšť, vzduch, voda. Bůh je Otec všech!

Katolická církev učí, že všickni lidé jsou téže bytosti. Vypravuje-li se, že nějaký veliký pán řekl, člověk že začíná teprv u barona, pak je to jenom žert a nezapný vtíp. Mnozí bohatí nadutci domnívají se polo vážně, polo žertem, že člověk počíná teprv milionářem. Co je pod milionářem není ničím. Ale to je jisto, že pohané měli své otroky spíše za zvířata než za lidi. Pravému Turkovi je do dneska žena něčím menším, nežli člověkem. Do-

cela jinak jedná katolická církev. Co nás tak znamenitě nad všeliké viditelné tvory povyšuje, je ta skutečnost, že máme neviditelnou, nesmrtelnou duši. Duše naše je příčinou, že myslíme a že máme mohůtnost vlastního sebeurčení. Duše nám zaručuje život na onom světě. Co povznáší člověka nade vše ostatní stvoření? — Mnoho věcí má společných se zvířaty, v mnohých věcech vynikají zvířata i nad něho, jako příkladem pták vyniká nad člověka rychlostí, lev silou svých svalů, slon svým stářím. To ale, čím člověk nad ostatní tvory tak znamenitě vyniká, jest duše! Obraz Boha v člověku! Obrátíme-li svůj zřetel k duši, mizí ihned všechny hmotové rozdíly tělesnosti. Ať má kdo krásné formy těla nebo ne, růžové tváře nebo hluboké vrásky, ať kdo výská nebo se skloněnou šíjí kráčí, ať má kdo pronikavé oči nebo ať je slepý, ať má jmění nebo ne — to vše se netýče duše. O malichernosti se nestaráme, obracíme zřetel k důležitostem — a tu jsme dle své bytnosti všichni sobě rovni.

Církev učí, že mají všickni lidé týž konečný cíl. Pravím, konečný cíl. Jsou i zatímní cíle, které jsou rozdílny dle společenského postavení, jež právě kdo zaujímá, cíle více podřaděné, jež jsou podobny poloměřům nebo paprskům, jdoucím z rozličných bodů na obvodu kruhu k jeho středu. Střed, to je konečný cíl. Ve středu tom se všechny scházejí. Konečný cíl není zde na zemi, pravdu-li má tvrditi sv. Pavel, řka: »Nemáme zde žádného pevného místa ani bydlení, ale hledáme budoucí.« To je nebeská blaženost. Nikdo není z tohoto konečného cíle vyloučen. Každý ho může dosíci. Bůh nechce, aby ani jeden zahynul, naopak chce, aby všickni byli spaseni. Prostředek k dosažení cíle je pro všechny, je to láska k Bohu, jež se jeví zachováváním jeho přikázání. Napřed jsou povolány k věčné blaženosti dívky pravé církve, křesťané, katolíci, kteří mají pravou víru, kteří vůli boží dokonale znají, a kteří mají dostatek prostředků milosti, o nichž platí zvláště slova Krista Pána: »Mé jho je sladké

a břímě mé jest lehké«, ale také je jisto, že i ti, kteří jsou mimo církev, kteří nejsou pokřtěni, týž konečný cíl mají a nedosáhnou-li ho, jsou sami vinni. Blaženost na věčnosti má rozličné stupně a tyto stupně nezávisí na pozemských přednostech nebo nedostatcích. Nebude proto na věčnosti nějaký kníže povýšenější než jiní, že snad může jmenovati dlouhou řadu svých předků, kteří si více nebo méně o obecné blaho v míru a ve válce zásluh získali, nebude snad proto miláček štěstí na zemi (tak jim říkají) míti v nebi přednější místo, poněvadž měl na zemi více majetku než ostatní, snad více milionů nežli jiný haléřů, nebude snad učenec po své smrti Boha nazíratí více, poněvadž měl zde na zemi doktorský diplom, že mnohým věcem rozuměl a že znal více řečí, ani snad nebude nějaký pozemský povýšenec proto i povýšen v nebi, že mu zde všude štěstí přálo — nikoliv, tyto věci neplatí u Boha. Rovnost je jeho zákonem! Nádenník je právě tak jeho synem jako kníže, neučený není něčím menším nežli mudrc, a proletář je tolik, jako bohatec a král peněz. Míra, dle níž Bůh cenu člověka měří, není pozemsky viditelná, ale nebesky viditelná. »Pán prohlédá srdce.« Míra blaženosti v nebesích se řídí ctnostmi na zemi. Proto bude beze vší pochyby to, co je zde poníženo, v nebesích často nad vše ostatní povýšeno, a to, co je zde ve výši, bude na onom světě nízko. Mnoho z těch věcí, které zde jsou nahoře, budou na onom světě dole a kteří zde jsou dole, budou tam nahoře. Co zde mnoho podivu působí, bude tam něčím zcela obyčejným, a co se zde všedním zdá, zazáří na onom světě v největší kráse.

Církev učí, že mají všickni lidé jednoho Spasitele. Bůh není Bohem jednoho národa. Nezná žádné úzkoprsosti, právě proto, že je Otec všech lidí, proto že Spasitel přišel pro židy, pro pohany a pro všecky lidi. Proto volal: »Pojďte ke mně všickni.« Jeho dílo nemělo býti snad jen pro několik málo jeho vrstevníkův, nýbrž pro všecka pokolení, jež přijdou po něm. »Až na konec světa.«

A jestliže Spasitel, putuje po zemi, někoho vyznamenával, pak jsou to ti, jež štěstí méně obdařilo, lidé ze stavu dělnického, chudí, nemocní, a ti, jimž se z lepší společnosti vyhýbali.

To je tedy ona rovnost, již učí církev. Není to opravdu vznešená, skrz na skrz lidumilná nauka? — Všickni lidé jsou si podstatně rovni, neboť všickni mají jednoho Pána a jednoho Otce; všickni mají stejnou bytnost, rozdíly jsou jen nahodilé. Duše vyniká daleko nad pozemský stav a nad pozemské hodnosti. Všickni lidé mají týž cíl, blaženost v Bohu. Všickni mají téhož Spasitele, Ježíše Krista. Proto se nevynášejí, zasvitlo-li na tě slunko pozemského štěstí jasněji, ale také se nermuť, stojí-li právě ve stínu!

* * *

Učení je krásné — ale kde jsou skutky? Mluvití není těžko, ale dokažte to skutky! Jednala církev vždy dle svého učení? — Platí i o církvi to, co ve sv. písmě o Bohu čteme: »U něho není rozeznávání osob?« Ovšem že ano! Katolická církev je tím, co už její jméno značí, katolická, všeobecná, pro všecky. Je pro všecky národy — internacionální. Novější tendenční společnosti se chlubí, že jsou internacionální; dokud ale svého tvrzení řádně nedokázali, je jejich řeč jen chlubitivé se vychloubání. Důkaz katolické církve trvá ale už tak dlouho, jako církev sama, a tak je nezvratný, jako pravda, že církev skutečně je. Ona vstoupila do života po slovech svého odcházejícího zakladatele: »Jdouce do veškerého světa učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.« A proto obrátila se už při seslání Ducha Svatého ke všem těm mnohým národům, jichž členové tehdy v Jerusalemě byli shromážděni. »Partští, Médští a Elamitští a kteří přebývají v Mesopotamii, v Judsku a v Kapadocii, v Pontu a v Asii, ve Frygii a Pamfylii, v Egyptě a v krajinách Lybie, kteráž jest vedle Cyrény a přichozí Římané,

Židé také i nově na víru obrácení, Kretští i Arabští, slyšeli jsme je, ani mluví jazyky našimi veliké skutky boží. Děsili pak se všichni a divili se jeden druhému, řkouce: »I co to má býti?« (Sk. ap. 2). A když potom Petr před pohanem Korneliem, který miloval pravdu, stál, řekl: »V pravdě jsem shledal, že Bůh není přijímač osob, ale že v každém národu, kdož se ho bojí, a činí spravedlnost, příjemný jest jemu.« (Sk. ap. 10.) Všem národům a všem třídám lidí ve všech národech zvěstuje církev sv. evangelium.

Církev nemá žádného tajného učení pro jednotlivce, nikomu nedává přednosti před jinými, tak, jako by ten, kdo nenáleží k zvláštní třídě, měl jen úryvky z celku. Všem všecko! A jako učení, tak i prostředky milosti. Tu není zvláštních svátostí, pro nejvyšších deset tisíc žádné výjimky a výsady pro vybrané z lidské společnosti, nejnižším se tu neběže to nejlepší, jim nezbyvají snad jen drobty a zbytky.

Všickni vstupují do církve touž branou — svátostí sv. křtu; všickni jsou stejně pasováni svatým biřmováním; všickni dostávají týž nebeský chléb ve sv. přijímání; všickni dosahují jen pokorným zpovídáním a lítostí ztracené milosti; svátost manželství je stejně svata, stejně nerozlučitelná a stejně u všech obrazem lásky Ježíše Krista k církvi, ať si je kdo už továrním dělníkem anebo prvním ministrem. Jděme do katolického kostela. Tu klečí vedle kněžny chudá šička, vedle vévody nádenník. Všickni slyší totéž slovo boží, všickni požívají téhož chleba nebeského, všickni se modlí k témuž Bohu, všickni mu říkají »Otče«, všickni jsou bratří. Ke všem se obrací kněz, volaje při mši sv. »Orate fratres — modlete se, bratří.« Církev dovoluje vstup ke službám u oltáře mužům všech tříd lidu, všech stavů. Aby se někdo stal knězem, na to není potřebí, aby měl bohaté rodiče, tu se ho nikdo neptá po rodokmenu, nebo po erbu. Je-li mladý muž tělesně, duševně, vědecky i mravně schopen, pak jsou mu brány

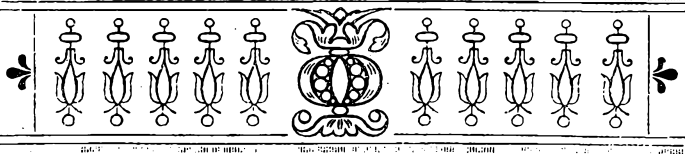
svatyně otevřeny. Byli papežové zcela nízkého původu, papežové, kteří byli za svého mládí v dílnách, kteří za svého mládí pásli stáda; byli biskupové, jichž rodiče byli chudi a nepatrní v lidské společnosti; a nejvíce kněží je přece ze stavu dělnického, řemeslnického a rolnického.

Rovnost je tedy heslem církve. Při všech nahodilých rozdílnostech je rovnost v podstatě a rovnost ve věcech nejvyšších. Všeobecnost, internacionalita, obecnost vespólná patří, jsou li pravého rázu, jen katolické církvi.

BRATRSTVÍ.

Nic není tak ku podivu, jako to, že teď, za doby, kdy vzdor vychvalované humanitě, vzdor vší osvětě a tak řečené vzdělanosti, není žádné jednoty, žádné vzájemnosti, žádného míru a pokoje, žádné lásky, za doby, kdy národové plní smrtonosné nenávisti na sebe hledí, kdy společenské protivy tak vzrostly, kdy nenávist jednotlivých tříd mezi sebou překročila už všechny meze — že se ozývá za takové doby touha po lepších poměrech, a že se ozývá úpěnlivé volání po lásce. Láska spočívá ve slůvku bratrství. Právě a čisté bratrství může býti — to je samozřejmo — jen tam, kde vládne přesvědčení, že všickni lidé mají téhož Boha jako Otce, že jsou všickni lidé stejné bytnosti, že všickni též posmrtný věčný cíl mají, a že všickni mají téhož Spasitele; právě bratrství, nezištnou lásku podává katolická církev.

1. Obrátme zřetel na Ježíše Krista, zakladatele církve. Je věčně jednorozený Syn Boží, stejný s Bohem Otcem a přece nás jmenuje svými bratry. Ježíš vztáhl ruku na učeníky, řka: »Aj, moji bratří; neboť kdož by koliv činil vůli Otce mého, jenž v nebesích jest, ten jest bratr můj.« (Mat. 12.) »Jdi k bratřím svým a pověz jim« (Jan 20.) »Nebo které předzvěděl, ty i předzřídil, aby byli připodobněni obrazu Syna jeho, aby on byl prvorozený mezi mnohými bratřimi.« (Řím, 8, 29.) Z lásky se stal člověkem, žil, učil, trpěl a zemřel. Jeho bratrství k nám je

tak veliké, že sám vyznává: »Tak miloval Bůh svět, že svého jednorozeného Syna dal,« (Jan 3.) tak veliké, že právem napsal sv. Jan: »Když miloval své, kteří byli na světě, až do konce je miloval,« (Jan 13.) to znamená, abych užil slov sv. Jana Chrysostoma, miloval je jak nejvíce mohl.

Láska — život Páně dlouhý,
 Láska — jeho přikázání,
 Láska — cílem jeho touhy,
 Láska — jeho křížování.

Jeho láska (mohli bychom užiti i slova bratrství) neomezovala se jen na některé vrstvy člověčenstva. Ona objímala všechny: muže a ženu, starce i dítě, chudáka i boháče, povýšeného i nízkého. Nedával přednosti tak řečeným miláčkům štěstěny, nestyděl se snad za obecný lid. Pocházel z vysokého rodu a byl dělníkem, a ač měl mezi svými předky Šalomouna, byl přece dítětem chudých rodičů. Všeobecná, universální je jeho láska: »Venite omnes — pojdte ke mně všickni«. Kdo ale život Krista Pána důkladněji studuje, nalézá přece, že mnohým dával přednost. Jsou to řemeslníci, rybáři, nádenníci, pastýři a vůbec dělníci. Pastýři jsou mu dvořanstvem při narození, z rybářů jsou jeho apoštolové, dělníci jsou jeho druhové. K zástupům lidu se především obrací, a lid jde za ním. Pro tyto zástupy činí zázraky. Jeho zvláštní milácci jsou ti, kteří potřebují nejvíce pomoci. Jako se otec nejvíce stará o zubožené, nemocné a nejslabší dítě, tak činil i Ježíš Kristus. On chce na svět přijíti v největší chudobě, chce jako dítě trpěti hlad, a všeho zbaven jsa, umírá. Chudé nazývá blahoslavenými a shromažďuje je kolem sebe. K vůli chudým rozmnožuje chléb a proměňuje vodu ve víno. S chudým Lazarem má největší soucit, líčí jeho posmrtný život a štěstí, kdež s odporem se obrací od urputného bohatce a líčí jeho pekelné strasti. Nemocní jako by měli u něho výsadu. Pro ně měl vždycky

nazbyt času. Měli přednost před jinými. Kdo se na něho obrátil s důvěrou, nikdo nešel od něho bez útěchy a pomoci. (Sanabat omnes — uzdravoval všechny.) Neodpuzoval od sebe dítek, naopak vábil je k sobě. Unaven, okřál v zástupu dětí. Nad míru vážně a přísně mluví o svádění dětí. Matky mu přinesly své dítky, on jim žehnal. Apoštolové byli jednou netrpělivi nad dětskou dotěrností, Kristus Pán je káral a řekl: »Nebráňte jim.« Ony se k němu tulily a on řekl: »Jejich jest království nebeské« a ukazoval na prostotu dětskou, řka: »Nebudete-li jako maličká pacholátka, nevejdete do království nebeského.« (Mat. 18.) Chudí, nemocní, děti potřebují nejvíce bratrství. Ježíš Kristus jim ho neodpíral.

2. Když se navrátil k Otcí, vstoupila jeho zástupkyně do jeho šlepějí. Ona měla pokračovati v jeho díle, dědila i jeho lásku — zvláště jeho bratrství k chudým, nemocným a dětem. Sotva církev vykonala při seslání Ducha Svatého své ustavující shromáždění, bylo apoštolům, jich předsedou, položeno na srdce, aby se starali o chudé. Měli zvěstovati evangelium a udělovati svátosti. A poněvadž obojí bylo příliš pro slabá bedra, a církev chtěla, aby vše dobře bylo spravováno, tož oddělila péči o chudé, vyvolila výbor sedmi mužů, kterým se říkalo jáhnové, a ti se musili z plných sil starati o chudé. Brzo nebylo mezi křesťany žádného chudáka, ačkoliv nejvíce křesťanů bylo jen z chudiny. Panovala láska, svornost, bratrství, že se pohané divili, řkouce: »Hle, jak se mají rádi!« — že skladatel Skutků apoštolských mohl psáti: »Byli popolu a měli všechny věci obecné«. (2, 44.) Abychom měli přibližný obraz péče o chudé za prvních časů křesťanství, pohlédněme do popisu muk sv. Vavřince. Byl obžalován, že je křesťanem a správcem církevních pokladů. Přiveden byv před vladaře a otázan, s radostí se přiznává, že věří v Ježíše Krista, ačkoliv dobře ví, co mu takové přiznání způsobí. Ptají se ho také na poklady, on odpovídá, že mu jsou veliké skvosty svěřeny. Vyzván byv, aby skvosty

vydal, odpovídá, to že nelze tak snadno učiniti, že potřebuje lhůty několika dní; to li se mu povolí, pak že vydá vše, co mu svěřeno. Lhůty mu povoleno. Opět se sešel soud, a Vavřinec předvedl své poklady. Spěchají sem lidé bez práce, chromí, chudí ze všech čtvrtí Říma, a Vavřinec je představuje »Hle« — praví — »to jsou mé poklady.« Jaké to šlechetné smýšlení! Toť bratrství svaté katolické církve!

Sv. Jan Zlatoústý je právem nejlepším kazatelem všech věků. Lid ho jmenoval zlatoústý! Jeho kázání, jež kázal v Antiochii a v Cařihradě, byla rychlopisci psána a zachovala se až do dnes. Jaká to bezměrná láska k chudým dýše z jeho řeči! Není skoro ani stránky, kde by nemyslil na chudé, a nenabádal bohatých, aby lidu neutiskovali, aby nebyli nespravedlivými, aby nelichvařili, nýbrž aby byli milosrdni. Když se cítila císařovna neohrožeností, s jakou kázal o špatnosti povýšených osob, uraženou, a když chtěla, pomstu mu přísahajíc, jeho příjmy zabaviti, řekl jí její rada: »Císařovno, odejmeš-li biskupovi jeho příjmy, odejmeš je chudým, neboť co je biskupovo, je i chudých.«

Na začátku sedmého století stál v čele obce Alexandrijské patriarcha Jan. Jan almužník přezdělí mu v pozdějších dobách. Když nastoupil svůj úřad, dal sestaviti seznam všech chudých ve městě. Bylo jich 7500. O chudých říkal, že jsou jeho pány, jež musí obsluhovati; opatroval je potravou, již si často od úst utrhl. Ve svém bytě spokojil se nejpotřebnějším nábytkem; spal na slámě a měl starou, roztrhanou pokrývku. Jednou mu ji vzali, a dali na její místo lepší. Tu řekl: »Odpočívám na loži a přikrývám své tělo houní, a moji bratří umírají zimou!« Houni prodal a peníze za ni dal chudým. Často byla jeho pokladnička až na dno vyprázdněna. Přirovnávali ho s Nilem. Jako Nil celý Egypt zúrodnuje, tak činil sv. patriarcha, že obyvatelstvo v Alexandrii bylo bez nedostatku. Ve své poslední vůli napsal: »Já, Tvůj sluha, dě-

kuji Ti Pane, že jsi mě ubohého vyslyšel, a že jsi milost dal, že se po mé smrti po mně ničeho nenalezne, než jen jediný zlatník. Když jsem se Tvou milostí stal biskupem, dostal jsem osm tisíc hřiven zlata; k tomu přišlo mnoho darů od rozličných dobrodinců, já jsem ale dal hned vše těm, kterým to náleželo, Bohu v chudých. Ať dostanou i ten poslední peníz.«

Když přišel k papeži, Martinovi IV., jeho synovec na návštěvu a očekával, že mnoho dostane, nedal mu papež nic více, než jen na cestu, řka: »Statky církve náleží chudým a ne příbuzným papežovým.«

Církev stavěla už v nejstarších dobách domy, kde se scházeli chudí, kde byli šaceni, obsluhováni a ošetřováni. Jsou spolky, jichž hlavním účelem je dobročinné starání se o chudé. Jaké bratrství k chudým viděti při konferencích svatého Vincence! Co zmenšily bídy, co slz usušily, a co rodin obšťastnily! Najdeme je všude v Evropě a i mimo Evropu. Jen ve Francii vydal tento spolek za jeden jedinký rok pro chudé na devět milionů franků. Při tom se stará nejenom o potřeby tělesné, ale co více, i o duševní blaho svých svěřenců! A poněvadž se stává, že jsou chudí bohatými, a pracující lenochy hanebně využítkovávání, proto pozvedla církev vždy, proti každému utiskování hlasu svého, ona odsoudila lichvu stokrát a stokrát; papežové se ujímali v přčetných listech a výnosech utiskovaných proti násilí.

Církev se ujímala neméně než chudých též i nemocných. Jsou přece tito v mnohých případech smutněji postaveni, nežli chudí.

Obraťme svůj zřetel, abychom se neoháněli jen všeobecnostmi, k oné vznešené paní, která však nikterak není jediná v lásce k nemocným, nýbrž je jen jednou z mnohých, k sv. Elišce Durynské, pravé chloubě katolíků v Němcích. Alban Stolz píše tak krásně o této svaté, že, kdo jeho knihu začne čísti, dříve jí neodloží, než až po přečtení, a jistě jí bude opět a opět čísti. Za časů

této svaté (v 13. století) byla do Německa zavlčena křižáky ze zemí východních hrozná nemoc, malomocenství; tu bylo i v Durynkách v Eisenachu několik nešťastníků, kteří byli malomocenstvím stíženi. Byl právě Zelený čtvrtek, sv. Eliška je všecky svolala, vyzvala je, aby si v zahradě sedli, dala přinésti umývadlo, houbu a plátno a myla jednoho po druhém na celém těle. Nejhorší a nejvíce zjizvené rány líbala! Jiný den ji přistihli její dvorní paní, kterak v zahradě na lávce sedí, hlavu malomocného na svém klíně má, jeho vlasy stříhá a hlavu jemným plátnem ovazuje. Paní se tomu nedivily, poněvadž byly zvyklé něco podobného vidati, ale radovaly se ze své velitelky a zpívaly krásné písně! Jednou přišla sv. Eliška do domu, kde byl nemocný beze vší pomoci a měl velikou žízeň. Co učinila sv. Eliška? — Prosaická, zdrželivá, chladná a ztuhlá humanita novověku bude se nad tím nemilosrdně usmívati! Šla do chléva, podojila krávu a přinesla nemocnému čerstvé mléko!

• Za nynějších dob jsou prostranné, světlé, vším pohodlím vypravené nemocnice. Můj Bože! Komu děkují ale nemocnice svůj vznik? — Nikomu jinému, než jen bratrství katolické církve. Jako chudobince, tak byly i nemocnice založeny katolickou církví. Sv. Eliška založila také v Eisenachu znamenitou nemocnici, kde dobří lidé ošetřovali nemocné; ona sama chodila denně z Vartburku dolů ke svým miláčkům. Všemocnost státu, pýcha a lakomství odňaly církvi po většině její vlastní založení, a co bylo náboženského původu, to zesvětštily. A co nastalo potom? — Tato zesvětštlá založení ztuhla, spustla, a zašla, jak ani jinak nemůže býti, poněvadž byla oživujícího je zákona, pravé bratrské lásky zbavena, poněvadž jich žádná obětavost neoživuje! Jakmile ale byla církvi opět vrácena, oživila pojednou obětovnost, oživilo bratrství, vyhnalo nové listy a květy. Co je jen všelijakých milosrdných řádů, mužských i ženských! Tu jsou dcery sv. Františka z Asissi, onde opět dcery sv. Karla Boromej-

ského, nebo sv. Vincence Pavlánského, jinde zase dcery sv. Augustina, které věnují celý svůj život službě nemocných. Vzdávají se radostí veselého mládí, příjemností rodinného života, peněz a rozkoší; pracují těžce ve dne a v noci. Činí vše pro Boha, bez naděje na odměnu od lidí, často bývají pomlouvány, lidé se jim i vysmívají. Při tom jsou veselé a bodré myslí. Jeden protivník katolické církve má tolik upřímnosti, že vypisuje své přesvědčení těmito slovy: »Není snad nic většího na zemi, jako obětuje-li krásné pokolení svou krásu, své mládí a mnohdy i svou urozenost, aby mírnilo v nemocnicích všelikou lidskou bídu, jejíž pohled pokořuje tak mocně lidskou pýchu, bídu, jež je protivna světákovi.« Znamenity apologeta Hettinger vypravuje, že si prohlížel jedno světové město. Přišel i do vězení u sv. Lazara, kde bylo 1300 kajícníků, nemocných na těle i na duchu, velmi bídných to stvoření. Prohlédl si tam všechno, viděl jeptišky, jak tam laskavě a mírně vše řídí, našel jen klid, veselí, bodrost, štěstí a když odcházel, vyslovil představené svůj obdiv. Tato mu odpověděla: »Nous nous, promenons ici comme dans un jardin des roses.« »My tu jsme jako v růžové zahradě.«

Ještě více než chudí a nemocní potřebuje pomoci dítě. Zde nalézají bratrství nové a rozsáhlé pole své působnosti. Kdo chce věděti, jakou humanitu staré pohanství na dětech ukazovalo, ten ať se jen podívá do dějepisu. Ať už pomíneme obětování dětí, zvláště u národů asijských, jako u Kanaanitů, u Syřů, u Arabů nebo u Kartagiňanů, tož bylo zabití dítěte v lůně mateřském u všech národů, až na národ vyvolený, něčím zcela obyčejným; odhození dětí rozumělo se samo sebou, odhození dětí bylo u Řeků dovoleno; říkali tomu chytrismos, poněvadž při tom užívali obyčejně zvláštního hliněného hrnce; nejčastěji se tak dělo s dětmi churavými, nebo zpotvořenými. Ve Spartě podléhalo odhození dětí doзору státu; nejstarší členové rodiny prohlédli novorozeně; nelíbilo-li se

jim, bylo zaneseno do roklí taygetských. Plato přijal tento panující zvyk (odhození dětí) do svého spisu o vzorném státu: »Děti špatných rodičů, děti zpotvořené a nemanželské ať se odhodí; stát nesmí býti jimi obtěžován«. — Skoro právě tak to bylo u Římanů. Otec mohl dítě nechat na živu anebo je mohl nechat zahynouti. Tertullian vyčítá Římanům: »Kolik je jich mezi vámi a i mezi soudci, kteří svých vlastních dětí neodhodili! Vraždíte je utopením, dáváte je zmraziti, hladem zajíti nebo psy sežrati!«

Dosti toho! Jak velikolepě, jak ušlechtilě vyjímá se katolické bratrství na těchto největších ubožácích, dětech, proti mravům pohanským. Podle předpisů katolické církve má dítě plné, nezadatelné právo na život dříve, dokud spatřilo světlo světa. Nikdy se nesmí ničeho podniknouti na zabití nenarozeného dítěte. A kdo takového malého tvora, jenž je skrz na skrz bezbranný, zabije, propadá největšímu církevnímu trestu — vyobcování. A narodilo-li se dítě, pak mu teprv nesmí nikdo na život sáhnouti, ať už je to chlapec nebo děvče, ať je silné nebo slabé, dítě rodičů bohatých nebo chudých. A poněvadž jsou také děti, kteří poznají jenom matku, ale otce ne, nebo děti, o něž se rodiče nestarají a jich nemilují, anebo, poněvadž jsou rodiče, kteří mnohdy praničeho nemají, tož stavěla a vystavěla církev domy, založila nadání, aby se takovým dětem dostalo obživy a vychování, a sice někdy už ode dne, kdy přijdou na svět, až do doby, kdy dobře všim zaopatřeny do světa vyjítí a zde živobyť si hledati mohou. Děti nejsou církvi hmotou bez práva a bez ochrany, nýbrž tím, čím byly Ježíši Kristu — miláčky.

A tak podává katolická církev člověčenstvu pravé bratrství. Všem otevírá poklady své lásky, zvláště nuzným, chudým, nemocným, dětem. Ona je záštitou bratrství, jako je i záštitou volnosti a rovnosti.